

RECENZÍÓK

ERDEI ARANKA: BÉKÉS MEGYE TÁRSADALMA ÉS GAZDASÁGA 1928-BAN (Gyula, 1986. 438 oldal)

Korunk egyik alaproblémájává kezdi kinőni magát az a tény, hogy gazdasági és társadalmi életünknek is olyan múltja, olyan „háttér” van, amely képes befolyásolni jelenünk alakulását, elősegíteni vagy megakadályozni egy-egy terv, elképzelés kibontakozását. Nemcsak az élő szervezet génei hatnak az utód tulajdonságaira, hanem néha a múltba húzó szálak végén találjuk meg az okát egy-egy mai gazdasági fiaskónak vagy társadalmi torzulásnak. Ezért ma már egyre többször vizsgálják gazdasági szakemberek a szociológiai környezetet. Hamarosan rá kell döbenniük arra, hogy ez csak az egyik oldal, amely meglepetésszerűen befolyásolhatja egy-egy terv építményét. A gazdasági életnek is megvannak azok a hajszályok, amelyek képesek arra, hogy „beszóljanak” a jelen és a jövő ügyeibe. Ez a – véleményem szerint – sokszor csak ösztönösen felismert oka annak, hogy egyre több település vezetői akarják megírni a mostani közösség múltját, s időben végigkísérni annak kiépülését. Nemcsak a múltban megismert nehézségek feltárása ad számunkra erőt a mai élet küzdelmeihez, hanem a múlt és a jelen olykor egybehangzó nehézségei és azok legyőzéséhez használt eszközök is adhatnak ötletet, szolgálhatnak tanulsággal, vagy éppen figyelmeztetéssel a mai felelős tervezők, irányítók számára.

Egy ilyen típusú könyv az, amelynek áttekintésére és módszerének, optikájának átvételére olvasóim figyelmét felhívni szeretném. A múltból átmentett források egyik legfontosabbja az a nádori összeírás, amely 1828-ban az egész országra vonatkozóan, megyékre és azon belül településekre lebontva készült el. Ez egy igen jelentős időpontban, a gazdasági rendszer változásának küszöbén mutatja be egy megyéje jelen esetben Békés településeinek konkrét adatokból kibontható társadalmi képét, a foglalkozási rétegződést, a legfontosabb demográfiai jellemzőket, s ezzel egyidejűleg gazdasági erejét is, (szántó, rét, szőlő terjedelmét és jövedelmezőségét, állatok számát és fajtánkénti megoszlását).

A latin nyelvű anyag precíz fordítása és az adatok logikus és egyéb összehasonlításokkal egybevetett kritikai összehasonlítása nemcsak Békés megye népes mezővárosairól és falvairól, hanem az akkor, 1828-ban hozzájuk tartozó pusztákról is érdekes, használható ismereteket közöl. Külön erénye ennek a munkának az, hogy az akkori Békés megye összeírata során a jelenben más megyék, sőt országhoz tartozó települések adatait, és azok értékelését is közli, elősegítve ezzel egy esetleges – legalább a történelem szintjén megvalósítható – nemzetközi együttműködést. Jól egészíti ki a kötetet a Délkelet Alföld 1788. évi útvonalait feltűntető ábra a mai megye földterületének birtokosok szerinti megoszlását bemutató térkép, illetve a települések, valamint – szintén ez évi – a települések és piachelyek kapcsolatait ábrázoló rajz. Jelzi azokat a vonzáskörzeteket, amelyek mint természetes gazdasági vonzópontok, nyilvánvalóan ma sem tekinthetők teljesen időszerrütlennek, csak éppen meg kellene találni ezek érvényesítéséhez a megfelelő formát és eszközöket.

Erdei Aranka könyve nemcsak a benne fekvő nagy munka, szaktudás és kitűnő rendszerelés folytán használható mű, de adatai segítik megismerni múltunknak azt a közegét, amelyre jelenünk épül. Kívánatos lenne, hogy a gazdasági és társadalmi problémák múltja után érdeklődőknek ilyen adatsorok ne csak Békés megyére, hanem az egész országra vonatkozóan álljanak rendelkezésre. Mindezek áttanulmányozása ui. nemcsak az egyes települések lakóinak árul el sokat saját múltjukról, hanem országunk hajdani struktúráját is segít megérteni. S ez a megértés egyben azt is elősegítené, hogy mai életünk kérdéseiben – a múlt tapasztalataira is támaszkodva, az akkori gazdasági lehetőségeket megismerve, azok tanulságait megszívlevél, tudjunk előrelépni.

T. MÉREY KLÁRA